

Rok 1620: Reformace katolická 15.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

Rok 1620: Reformace katolická 15.

Z těchto byli r. 1637. dva, totiž Jakub Noveský z Doubravice a Jiřík Vrbický z Budíně od hejtmana panství jati a odesláni komisaři reformačnímu, hraběti z Kolovrat, jenž je vězením opatřiti poručil. Potom byli poddaní liberečtí r. 1638. přístupnější poučení misionářů, takže za několik dní na 700 osob aspoň na oko víru katolickou přijalo. (Schmidl IV. 1. 468.) Také od hraběte Rudolfa z Morzin na jeho *panství Vrchlabské*, kde toliko *tři katolíci* tajně žili, povoláni byli r. 1638. dva jesuité z koleje jičínské, kteří však ze zatvrzelých nekatolíků po velkém půlletním namáhání jenom *osm* duší získali. (Schmidl IV. 1. 472.) Na panství *Hostinném* (Arnau) zdárnému úspěchu obnovy náboženské byli na velikou překážku kazatelé protestantští, kteří lid poddaný sváděli, až konečně působením arcibiskupa pražského odtud byli vypuzeni. Dne 1. července r. 1638. vysláni byli na to panství, zvláště do města Hostinného misionáři z řádu kapucínského. (Krasl: Kardinál Harrach, str. 128.) Konečně byla missie po pět neděl na panství *Chlumeckém* (Chlum, Kulm, kr. Litom.), vdově po Petrovi Jindřichu sv. pánu ze Strahlendorfu, Kateřině, roz. hraběnce z Rozdražova, náležejícím, kdež 80 osob kacířství se vzdalo, a každému, kdož by kacíře do rodiny své přijal, pokutou 6 zl. bylo vyhrožováno. Zde zastavena byla koncem roku 1638. činnost komise reformační, kterou dle zprávy komise císaři poddané téhož roku v kraji Litoměřickém a v části kraje Boleslavského na 5.200 hlav církvi katolické přibýlo. V této zprávě král. místodržícím učiněné komisař reformační Zdeněk Lev Libšteinský z Kolovrat stěžoval si v příčině komise na něj uložené, že z nařízených mu měsíčně 600 zl. a tovaryši jeho 300 zl. rýn. od nejvyšších berníků jim oběma teprve jen 200 kop bylo vydáno a že přes všecko upomínání žádných peněz nedostává; za tou příčinou že z kraje Boleslavského a Litoměřického do kraje Čáslavského a Hradeckého (ač tam nejvyšší toho potřeba) vypraviti a v té komisi dále pokračovati nemůže, dokud jemu a jeho tovaryši peněz dodáno a na jeho statek Birkštein odesláno nebude; dostane-li je, že pojede, nedostane-li že nepojede nikam. (Arch. místodrž. C. 215, E. 4. — Schmidl IV. 1. 464.)

Zatím vysláni byli jesuité z koleje jičínské r. 1638. do *kraje Hradeckého*. Marné však zůstalo jejich namáhání, zvláště

na panství *Smiřickém* hraběte Matyáše Gallase, kde lid poddaný setrval při náboženství nekatolickém rozdílného vyznání a před příchodem jesuitů veřejně prohlásil, že jesuitům dříve zlomí krky, než by upustil od užívání kalicha. Taktéž nepodařilo se jesuitům jičínským získati nekatolíky na panství *Hradišti Chustníkovém* (Gradlitz), jim od císaře po smrti Trčky k užívání postoupeném, kde v městečku Hradišti a 12 vesnicích jenom dva katolíci se nacházeli. (Schmidl IV. 1. str. 472 a n.) — A poněvadž v *krajích Královéhradeckém a Časlavském* ještě roku 1638. skoro všechen lid poddaný byl nekatolický, takže po deset let sv. zpověď a přijímání pod jednou způsobou zanedbával, poručeno bylo cís. listem ze dne 29. prosince r. 1638. král. místodržícím, aby dílo reformační v těchto krajích dotčení komisaři k tomu nařízení urychlili, zvláště odstraněním a vyhostěním nekatolických úředníků, které mnohé vrchnosti na statech svých přes všechna nařízení až dosavad ponechaly. Ale provedení tohoto rozkazu zmařeno bylo vpádem Švédů do Čech.

Přerušení opravy náboženské v Čechách vpády švédskými za let 1639—1649.

Vpádem Švédů pod Banerem r. 1639. do Čech přerušeno, bylo dílo reformační na delší dobu. Vůdce vojska švédského, v němž přes 1000 vystěhovalců českých sloužilo, prohlásiti dal, že přišel jakožto ochrance protestantův, aby je zbavil všeho pronásledování, po dlouhá léta jim činěného, a vydobyl jim svobody náboženské. Proto Švédové vyháněli ze všech farností, které vojskem svým obsadili, duchovní katolické a dosazovali na místa jejich kazatele protestantské. Tak stalo se na panství *Fridlandském* ve *Fridlandě*, kde zřízení byli za kazatele Jakub Riedel, Bartoloměj Trautmann a Jindřich Bartsch, pak v Neustadtlu M. Krause, kteří tam až do r. 1649. zůstali. Taktéž dosazováni byli kněží nekatoličtí na bývalé *statky Smiřické* (totiž Dymokury, Žlunice, Chotělice, Náchod, Risenburk, Třebešov Semily, Navarov, Skály, Kumburk, Oulibice, Hořice, Český Dub a Fridštejn), které na poručení nejvyššího generála švédského

Jana Banera ze dne 5. prosince r. 1639. Od tehdejších jich držitelů nekatolické Markétě Saloméně *Slavatové*, roz. Smiřické, byly postoupeny a jejím nekatolickým plnomocníkům, Janu Jindřichovi Hubrykovi z Hennersdorfu, Jiřímu Zásadskému (Jeníkovi) z Gemsendorfu, Mikuláši Holarovi z Prachenbergu a Janovi Chebdivovskému z Felsu, po čas švédské okupace r. 1640. a 1648. k správě odevzdány. Přemnozí osadníci na těchto statcích předtím již katoličtí přestoupili opět k víře protestantské. Také do kraje Hradeckého, zvláště na panství *Opočenské*, *Solnické* a *Novoměstské*, navrátili se s nepřitelem kazatelé protestantští, k nimž lid poddaný, jsa jenom na oko katolický, veřejně docházel. I na některých statcích, od Švédů neosazených, jali se nekatoličtí vztyčovati schýlené hlavy a znova protivili se císařským rozkazům, zejména na statcích pána Jana Krištofa z Waldšteina v *Hermeseifech* (Hermanseifen) a *Hlušici*, paní Majdaleny Mičanové ve *Forstu* a v *Javorníku* (Mohren), hraběte Jakuba z Weyhera ve *Vlčicích*, pána Rudolfa z Morzinu ve *Vrchlabí*, rytíře Jiřího Jetřicha Grodeckého z Grodce v *Siudenci* a na statku *Bukách Starých*, vdovy po Janu Jakubovi de Wagghi z Wippachu, kde kazatelé protestantští, již dávno ze země vypovědění, přes všechny zákazy se zdržovali. Na *panství Miličínském*, které po Donu Martinu de Huerta r. 1638. šlechtice Anna Marie vojvodovna z Moldavy zdédila, Miličínští odpadli opět od víry katolické, mstili se rozličným příkořím na duchovním správci svém, nazývali katolíky psy papeženskými, tropili si posměch z věroučných článků katolických, zvláště z postních příkazův a strojili bouře a povstání. *Chlumečtí* sousedé, slyšíce o vpádu vojska švédského do Čech, vyhnali z města katolického faráře. (Archiv arcibiskupský: Listiny z 22. října r. 1641., 26. ledna a 30. září r. 1642. a 26. června r. 1644.)

O *povšechném stavu náboženství v království Českém za doby vpádu švédského r. 1641.* podáváme z listiny arcibiskupa pražského (v archivě Harrachově ve Vídni sub fasc. 3. fol. 339 uložené) zprávu následující: »*Šlechtici* jsou všichni alespoň na oko katolíci; přihlásili se všichni k náboženství katolickému za tím účelem, aby statky své podržeti aneb děditi mohli. Jsou však živi jako dříve, čeledí protestantskou mají, k zpovědi po několik let nechodí. Vyzváni jsouce, předstírají

privilej, že v Čechách šlechtic může se zpovídati, komu chce a kde chce. V některých krajinách žijí zjevně v bludu a na některých panstvích královských i veřejné úřady zastávají. *Měšťané* jsou katolíky tam, kde jest nezbytná toho nutnost a kde se k nim přísně přihlíží. Jest však dokázáno, že mnozí v královských městech i úřední osoby jen zdánlivě jsou katolíky, neboť šidí aerar o výlohy, které se vynakládají na faráře a na kostely, překážky kladou reformaci, praedikanty tajně v městě neb mimo město vydržují. Co se tkne královských horních měst, zvláště Jáchymova, ani stý obyvatel se nepřiznává k církvi katolické ne tak návodem sousední Mišně, jako spíše přirozenou divokostí. Důvěřují se, že císař proti nim k vůli báním přísně nezakročí. Někteří by se zase rádi přiznali k víře katolické, ale bojí se pronásledování souvěrců svých. *Venkované* buď z nevědomosti neb tvrdošijnosti většinou jsou nekatolíky. Páni jejich ani úředníci toho nedbají a mimo to špatný po většině příklad jim dávají. Páni se nepostí, svátků nesvěť a poddané své o nejslavnější dny k práci přidržují. Všude tajně se zdržují praedikanti, kazí venkovany, ač páni o tom vědí, ba je ještě podporují, i praedikanty zatčené osvobozují. Vystěhovalci vrací se zpět, svou stálost vychvalují, po dědinách kupčí a víno dovážejí. Nutí-li páni poddané své k zpovědi, tito se rozutekou do lesův a za nějaký čas, když věc utichla, se zase vrátí. Mnozí stěhují se do Moravy, kde je rádi přijímají a katolické duchovenstvo s nimi mírně nakládati musí. Páni jsou tomu rádi, osvojují si statečky venkovanů a neplatí z nich desátku. *Jest veliký nedostatek kněží katolických*, a proto zhusta se stává, že upadají lidé zase v blud, kde již dříve se ho zřekli. Většina venkovanů jest stádo bez pastýře, bez dohlídky, bez svatých svátostí. Příčinou toho jsou patronové kostelů spustošených. Farních kostelů, jichž bylo jindy v Čechách 2303, jest nyní jen 1000, z nichžto dobrá polovice jest osiřelých. Ty ostatní jsou tak špatně nadány, že až na 20 neb 30 faráře vyživí. Konečně, praví arcibiskup, jest v Čechách v 30 obvodech 24 vikářů. V *kraji Slanském*, který tvoří jen jeden vikariát, jest 88 kostelů, 20 kaplí a 2 jiné chrámy, a při těch všech jest jen 11 kněží. V *kraji Chrudimském* jest při 165 kostelích jen 21 farářů, a v *kraji Kouřimském* jest ze 100 kostelů farních a

filiálních, ponejvíce spustlých, asi 50 bez kněží.« (Krásal: Kardinál Harrach, str. 134.)

Téže doby až do r. 1650. zůstávalo neosazených far v *kraji Královéhradeckém* z 109 farních a 78 filiálních kostelů 67*); v *kraji Boleslavském* z 90 kostelů farních s 89 filiálních 58; v *kraji Litoměřickém* z 64 far 18; v *kraji Žateckém* z 101 kostelů farních a 65 filiálních 49; v *kraji Loketském* z 25 farních a 2 filiálních kostelů 18 bez správců duchovních.

Pokrok obnovy náboženské stížen byl velice také tím, že mnozí katoličtí páni podrželi až dosavad na panstvích svých proti opětované záповědi nekatolické úředníky, zejména *Rudolf Colloredo hrabě z Walsee* na Opočně a Doubravících nad Úpou, *Walter hrabě z Leslie* na Novém Městě nad Metují, *kníže Piccolomini* na Náchodě, *Maxmilián hrabě z Wadšteina* na Svijanech, Skalách, Mnichově Hradišti, Klášterci, Zvířeticích, Studénce, Dobrovicích, Loučíně, Vršovicích, Duchcově a Novém Waldštejně, *hrabě Jakub z Weyheru* na Vlčicích, *Pavel Palffy z Erdödu a z Plassenšteina* na Dymokurech, Žlunici a Chotělici. Těmto jakož i jiným držitelům statků vedle cíś. resoluce ze dne 6. srpna r. 1644. od král. místodržících zvláštními přípisy bylo nařízeno, aby takové úředníky ihned propustili. Potom vedle cíś. listu ze dne 27. srpna r. 1644. poručeno bylo od král. místodržících krajským hejtmanům, aby všickni úředníci na statecích, kteří by co do náboženství svého byli podezřelí, hned složili katolické vyznání víry aneb aspoň vykážali se potvrzením, že o minulých svátcích velikonočních sv. zpověď a přijímání pod jednou způsobou vykonali. (Arch. míst. R. 109/10.) Ale tyto rozkazy nemohly provedeny býti, pokud válka trvala.

A tak zůstal skoro všecken lid poddaný v severních a východních Čechách, zvláště na panstvích bývalého knížetství Fridlandského jakož i na panstvích někdy Vilémovi Vchynskému a Trčkům náležejících při náboženství nekatolickém až do konce války třicetileté z příčin svrchu vytčených.

*) Na panství *Žamberském* barona Mikuláše z Bubna a na statku *Orlickém* (Erlitz) Adama Vitanovského z Vlčkovíc bylo r. 1641. až na 10 far od jediného faráře spravováno. Na panství *Smiřickém*, k němuž 57 vesnic náleželo, byli r. 1638. a ještě později jenom dva kněží.

Dle zpráv jesuitů samých *nebyl po skončení války r. 1649. ani třetí díl Čech skutečně katolický a z lidu poddaného ledva každý pátý člověk*; mimo to málokdo z obrácených byl tak pevný u víře katolické, aby od ní hned neodpadl, když bez trestu učiniti to mohl. Taktéž ze zpráv farářů bylo zjištěno, že toho času, když na první reformaci příkře se nastoupalo, skoro všickni z obrácených ne jednou přijímali svátosti dle katolického způsobu, potom však od r. 1631. počínajíc že se od nich zdržovali, a tázáni jsouce, proč tak činí, odpovídali, že tehdy k přijímání svátostí byli nuceni, ale nyní že svobody používají. Ano někteří při přijímání hostií potají z úst vyndávali a neslušným způsobem s ní nakládali, ačkoli takoví pachatelé a rouhači přísně žalářem byli trestáni. Tak od císař. komisaře reformačního Jana Kavky z Říčan uvržen byl v Berouně do vězení podruh Vít Hrubý ze vsi Svinař, na němž lpělo podezření, že po přijímání hostií z úst vyňal a doma zneuctil. Také dle hodnověrné zprávy jisté vysoce postavené šlechtičny velmi nábožné sedmdesátileté několik paní stavu vyššího, které násilně přivedeny byly k víře katolické, při přijímání vyplivly hostií do šátku a potom ji buď na zemi rozšlapaly nebo do výkalu zahodily, ano jedna ji prý dala i svému psíčkovi k pomlsání, aby též byl katolíkem. (List. arch. arcibisk. ze dne 3. října r. 1629. — Schmidl IV. p. 661.)

Z toho patrno, že po oné první reformaci, náhle a násilně provedené, přemnozí z obrácených náboženství katolické z bázně přijaté jenom na oko vyznávali, v srdci však zůstali nekatolíky a časem nerozmýšleli se víru svou i veřejně vykonávati, spoléhajíce se na zbraň švédskou, zvláště když s nepřítelem do zemí království Českého mnoho praedikantů, předešle vypo- věděných s valným počtem vystěhovalců zvláště stavu vyššího se navrátilo a v městech i na statech se přechovávalo a konečně to vše i mnohé jiné věci (jako ponechání úředníků nekatolických na mnohých panstvích vrchností katolických) přehlédnouti se musily, protože napravit se nedaly přísností, již za času války bez obavy povstání lidu užívati se nemohlo. Proto s radostí vítáno bylo od katolíkův uzavření míru, v němž, jak se důvěřovali, reformace mohla býti obnovena a co nejprísněji prováděna. O této druhé reformaci r. 1650. obnovené podána jest nížeji zpráva obšírná.

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)